

Ontwaken met een bijl

Hoe bespreek je iets wat zo pijnlijk is dat je er niet over wilt praten? De Russische kunstenares **GLUKLYA** maakt kleren om mensen wakker te schudden.

‘**A**ls mensen aan Sint-Petersburg denken, denken ze aan de Hermitage, de kunstenaarselite. Maar het is ook de stad waar precies honderd jaar geleden de Oktoberrevolutie plaatsvond’, vertelt Ksenia Robbe, specialist in Afrikaanse en vergelijkende literatuur. Robbe groeide op in Sint-Petersburg, maar heeft als academicus heel wat afgereisd. Na Giessen, Munster en Kaapstad werkt ze nu in het rustige Leiden, waar ze onderzoek doet naar trauma en herinnering in Russische en Zuid-Afrikaanse kunst. Samen bezoeken we het Amsterdamse kunstplatform Framer Framed. Daar hangt het werk van Robbes stadgenote Gluklya, een pionier in de Russische performancekunst. ‘Gluklya is geen elitaire kunstenares, maar iemand die verschillende sociale groepen in Sint-Petersburg met elkaar wil verbinden. Iets wat me bijstaat is dat ze in het prestigieuze Alexandrinsky theater een performance organiseerde waar acteurs samen met het publiek naar buiten liepen en stokken met kleren vasthielden. Aan de ene kant was dit natuurlijk een nepprotest. Maar mensen op straat stopten om foto’s te maken en vroegen zich af wat er aan de hand was. Ze werden nieuwsgierig, net als bij een echt protest.’

In de schetsen *Clothes for Demonstration against False Election of Vladimir Putin* spelen kleren ook een belangrijke rol. Welke betekenis hebben kleren voor Gluklya?

‘Kleren zijn voor Gluklya een manier om politieke trauma’s zichtbaar te maken. Hedendaagse theorieën definiëren een trauma als een onuitspreekbare ervaring: iets waar het individu niet samenhangend over kan praten, maar ook iets wat door de maatschappij onzichtbaar wordt gemaakt.

Gluklya’s doel is om deze ervaringen via kleren zichtbaar te maken. Doordat kleding zo naar het lichaam verwijst, word je ertoe aangezet om verschillende vragen te stellen: wat is er met het lichaam gebeurd, welke persoonlijke ervaringen horen hierbij? Van wie zijn deze kleren? Zo wordt kunst een middel om onbespreekbare dingen te bespreken.’

Elke outfit is volgens Robbe dus een verhaal over persoonlijke en politieke trauma’s. ‘In *Bloody Ballerina* worden de ervaringen van Russische ballerina’s gekoppeld aan die van migrantenwerkers in Rusland. Op het eerste gezicht lijken de ervaringen van deze twee sociale groepen tegengesteld. Ballerina’s symboliseren immers de zichtbare wereld van hoogstaande cultuur en hun rol is om een streng gereguleerde uitvoering op te voeren. Migrantwerkers daarentegen worden geassocieerd met ongeregelde, viezigheid, onzichtbaarheid.’

Toch zijn er volgens Gluklya veel overeenkomsten in de traumatische ervaringen van de twee groepen. ‘De tutu in de tekening is gemaakt van vodden en lijkt uit elkaar te vallen. Het suggereert dat de imperialistische en economische macht waar ballerina’s symbool voor staan ook bedreigd wordt, net als de kwetsbare migrantenwerkers, die ontworteld zijn.

‘Gluklya liet ballerina’s werken op constructieplekken, en constructiewerkers leerde ze balletdansen’

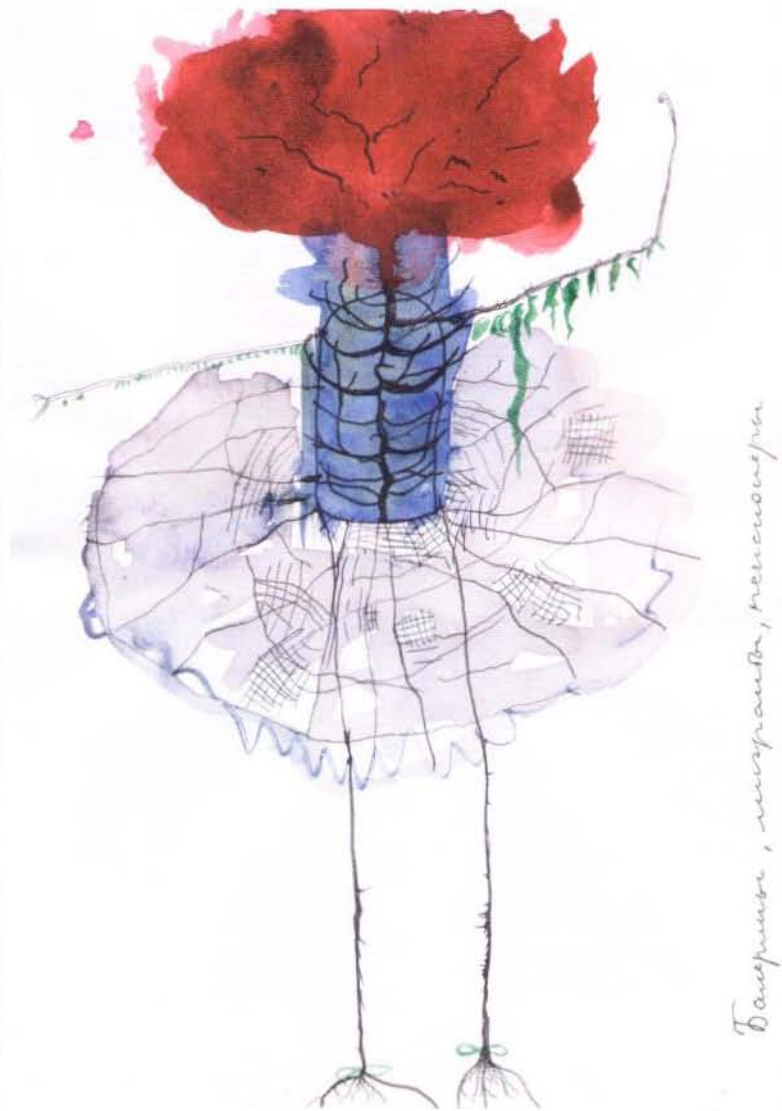
De jurk lijkt bovendien doorzichtig. Het doet me denken aan de röntgenonderzoeken die migranten moeten ondergaan om te bewijzen dat ze geen gezondheidsbedreiging vormen voor de Russische maatschappij. Het lichaam van de migrant wordt net als dat van de ballerina ook gereguleerd. Beide groepen worstelen dus met beperkingen in hun vrijheid en met onzekerheid over hun thuis in de maatschappij.'

Deze ervaringen leiden in de tekening tot een explosie van het hoofd. Volgens Gluklya zelf is het alsof Russische mensen een heel lange tijd hebben geslapen, dwars door de pijn heen. Maar toen ze wakker werden, stonden ze op met een bijl. 'Als kijker word je het effect van jarenlange onuitgesproken lijden getoond. Daarin zijn de ballerina en de migrant gelijk.'

UTOPIAN UNEMPLOYMENT UNION

De schetsen uit *Framer Framed* zijn slechts het begin van Gluklya's oproep tot sociale verbinding. 'Als deel van haar project *The Utopian Unemployment Union* heeft ze letterlijk ballerina's laten werken op constructieplekken, en constructiewerkers zelf leren balletdansen.' Via zulke initiatieven vervaagt Gluklya de grens tussen persoonlijke, politieke en kunstzinnige ervaringen, en zoekt ze naar gemeenschappelijk grond waarop mensen samen kunnen protesteren.

Hoe je succesvol protesteert is sinds 2012 een urgente vraag in Rusland. Tijdens de toenmalige herverkiezing van Vladimir Putin werd er veel geprotesteerd, maar dat leidde niet tot politieke verandering. Er waren te veel verschillende kleine groepen. 'Sint-Petersburg is ook een heel gesegregeerde stad, en niemand praat er met elkaar over. Maar pas als je met elkaar praat kom je erachter dat het gebrek aan vrijheid van de rijken niet losstaat van de armoede van de werkersklasse. Volgens de literatuurwetenschapper Cathy Caruth is geschiedenis niets meer dan de wijze waarop we in elkaars trauma verwik-

keld zijn. Om nieuwe bewegingen op te zetten, moet je dus een manier vinden om over dat trauma te praten. Daarom zijn kunstenaars als Gluklya hard nodig.'

© AUTEUR CLAUDIA GALGAU
BEELD GALERIE AKINCI

Gluklya (Natalia Pershina-Yakimanskaya), *Bloody Ballerina* (2015). Onderdeel van de *Clothes for Demonstration* serie. Te zien van 14 september t/m 12 november 2017 als onderdeel van de voorstelling *It Won't Be Long Now, Comrades!* Kijk voor meer informatie op: www.framerframed.nl

recensies